

CURS ACADÈMIC: 2009/2010
LLICENCIATURA: Periodisme
CURS: 3er

<p>Codi: 20709 Assignatura: Semiòtica de la Comunicació de Masses Tipus de assignatura Op Nº de crèdits: 5 Professora: Charo Lacalle Zalduendo Quadrimestre: 5è</p>

OBJECTIUS DE LA ASSIGNATURA

- Aquest curs té un caràcter fonamentalment teòric i metodològic
- Es dirigeix a facilitar als alumnes la base conceptual i els instruments necessaris per a analitzar els discursos de la Comunicació de Masses i les estratègies subjacents als processos comunicatius dels mitjans audiovisuals.
- Els diferents punts del programa s'articulen en torn a algunes de les principals aportacions de la Semiòtica i del Anàlisi del discurs.
- És considera fonamental entendre el context con es produeixen i es consumeixen els discursos dels mitjans de comunicació, el qual esdevé així mateix objecte d'anàlisi. De fet, més aviat que de Semiòtica caldría parlar de Sociosemiòtica.

TEMARI

1.- FONAMENTS I APLICACIONS DEL ESTRUCTURALISME

- 1.1. Semiologia, semiòtica, signe, significació i comunicació
- 1.2. Conceptes claus de la semiòtica estructuralista
- 1.3. Interpretació barthesiana de Saussure
- 1.4. Christian Metz i la *Gran Sintagmàtica*
- 1.5. Del signe i el codi al text, la història i el discurs

Pràctica:

Exposició i debat de la matèria objecte del primer tema

Bibliografia bàsica del primer tema:

SAUSSURE, Ferdinand de, *Curs de lingüística general* (1916). Es tracta d'un llibre només de consulta, però es recomana la lectura de la introducció crítica de qualsevol edició del mateix.

BARTHES, Roland (1967), "Elementos de semiología", en *La aventura semiótica*, Barcelona, Paidós, 1993. La interpretació barthesiana de Saussure es molt útil com a introducció al estructuralisme.

COURTÉS, Josep (1991), *Análisis semiótico del discurso*, Madrid, Gredos, 1997 (capítulo 1). El primer capítol sintetitza els fonaments de la semiòtica estructuralista.

CHATMAN, Seymour (1978), "Introducción", en *Historia y discurso*, Madrid, Taurus, 1990. Aplicació dels principis estructuralistes al anàlisi del cinema.

METZ, Christian (1963), *Ensayos sobre la significación del cine (1964-1968) I*, Barcelona, Paidós, 2002 (Segona part: "Problemas de semiología del cine"). Aplicació de la semiologia al anàlisi del cinema.

2.- L'ANALISI DEL RELAT

- 2.1. El formalisme rus i l'estudi científic de la literatura
- 2.2. La morfologia del conte
- 2.3. Els elements constitutius del relat
- 2.4. Propostes d'anàlisi estructural de Roland Barthes
- 2.5. Narratologia i anàlisi del relat

Pràctica:

Exposició i debat de la matèria objecte del segon tema

Bibliografia bàsica del segon tema:

- BARTHES, Roland, "Introducción al análisis estructural del relato" (1966), *La aventura semiótica*, Barcelona, Paidós, 1993 (síntesi formalista de la proposta d'anàlisi estructuralista de Barthes).
- GENETTE, Gerard (1972), *Figuras III*, Barcelona, Lumen, 1989 (elements essencials de l'anàlisi narratològic).
- _____ (1982) *Palimpsestos. La literatura en segundo grado*, Madrid, Taurus, 1989 (llibre de consulta).
- PROPP, Vladimir, *La morfología del cuento* (1928), Madrid, Fundamentos, 1985 (llibre de consulta; una de les obres que més han influenciat la semiòtica estructuralista).
- STAM, R.-BURGOYNE, R.-FITTERMANN-LEWIS, S. (1992) *Nuevos conceptos de la teoría del cine*, Barcelona, Paidós, 1999 (capítol 3: "La narratología fílmica").
- TOMASEVSKIJ, Boris, "La construcción de la trama" (1928), en Tzvetan Todorov, *Teoría de la literatura*, Buenos Aires, Signos, 1970 (conceptes claus d'anàlisi textual).

3.- L'ANÀLISI DEL DISCURS

- 3.1. La estructura de la enunciació
- 3.2. El recorregut generatiu del sentit i la teoria de la narrativitat de A. J. Greimas
- 3.3. Exemples de semiòtica aplicada
- 3.5. *Realisme / realitat, verosimilitut / veritat, objectivització / subjectivització* de la representació televisiva
- 3.6. Narrativas transmediaticas

Pràctica:

Exposició i debat de la matèria objecte del tercer tema

Bibliografia bàsica del tercer tema:

- CALABRESE, O. "La información y el espectador", en O. Calabrese, A. Silva y U. Volli, *Los juegos de la imagen*, Bogotá, Instituto Italiano di Cultura, 1995, págs. 129-143. Estructura de l'enunciació en el text informatiu des de la semiòtica de Greimas.
- COURTÉS, J. *Análisis semiótico del discurso* (1991), Madrid, Gredos, 1997 (capítols 2, 3 y 4 dedicats a la proposta de Greimas).
- FLOCH, J. M. "Muertos en el cascarón", en *Semiótica, marketing, comunicación* (1991), Barcelona, Paidós, 1993. Aplicació pràctica (semiòtico-etnogràfica) del quadrat semiòtic greimasian.
- GREIMAS, A.J.-COURTES, J. *Semiótica. Diccionario razonado sobre la teoría del lenguaje* (1979 i 1986), Madrid, Gredos, 1983 (vol. I) y 1987 (vol. II). Consulta i repàs de les diferents veus d'aquest diccionari explicades a classe.
- JENKINS, H. *Convergence Culture: where Old and New Media Collide*, Nueva York, New York University Press, 2006 (llibre de consulta).
- LACALLE, Ch. *Terciopelo azul*, Barcelona, Paidós, 1998 (al capítol "Estudio crítico" s'hi analitza aquesta pel·lícula de Lynch utilitzant principalment metodologia estructuralista).
- _____ *El espectador televisivo*, Barcelona, Gedisa, 2001 (anàlisi de concursos, *talk shows* i *Gran hermano* als capítols 2, 3 y 4 respectivament).
- _____ *El discurso televisivo sobre la inmigración. Televisión y construcción de identidad*, Barcelona, Omega, 2008 (capítols 4, 5, 6 i 7).

4.- LA INTERPRETACIÓ DELS TEXTOS

- 4.1. Els fonaments de la semiòtica interpretativa: Charles Sanders Peirce
- 4.2. La teoria de la interpretació de Umberto Eco
- 4.3. Els límits de la interpretació: de la *guerrilla semiològica* a la *cooperació textual*
- 4.4. Stuart Hall: descodificació i ideologia
- 4.5. L'espectador passional: *fans, freakies i geeks*.

Pràctica:

Exposició i debat de la matèria objecte del quart tema

Bibliografia del quart tema:

- ECO, U. (1975), *Tratado de semiótica general*, Barcelona, Lumen, 1979 (0.5.2; 2.1.4; 2.7). Els punts senyalats constitueixen un complement indispensable als apunts sobre Ch. S. Peirce.

- _____ *Lector in fabula*, Barcelona, Lumen, 1987 (2ª ed.) (capítol 2 dedicat al signo de Ch. S. Peirce).
- _____ *Lector in fabula*, Barcelona, Lumen, 1987 (2ª ed.), (capítol 3 dedicat al lector model).
- _____ *Els límits de la interpretació*, Barcelona, Destino, 1991 (1.4; 1.5; 3.1.3; 3.1.4; 3.1.5; 3.5). Principis i exemples de la interpretació textual.
- _____ *Seis paseos por los bosques narrativos*, Barcelona, Lumen, 1996 (Eco resumeix la seva teoria de la interpretació en un curs impartit a la Universitat de Harvard en 1992).
- HALL, S. "Encoding/Decoding", en S. Hall - D. Hobson - P. Willis (eds.), *Culture, Media, Language*, Londres, Hutchinson, 1981 (relació entre interpretació i ideologia).
- LACALLE, Ch. *El espectador televisivo*, Barcelona, Gedisa, 2001 (capítol primer sobre la relació entre el espectador i la televisió).
- _____ *El discurso televisivo sobre la inmigración. Televisión y construcción de identidad*, Barcelona, Omega, 2008 (capítol primer).

METODOLOGIA DOCENT

- Els diferents apartats del programa s'explicaran sempre a partir d'exemples audiovisuals paradigmàtics, que serviran als alumnes per afermar els conceptes teòrics assolits.
- Es dedicarà una atenció especial a l'examen de les tendències més representatives del panorama audiovisual internacional, així com a la retroalimentació entre televisió i internet.
- A la conclusió de cada bloc temàtic es dedicarà una sessió a debatre els diferents punts tractats, amb la finalitat de reflexionar sobre la estructura i la pragmàtica dels nous textos audiovisuals. Per tal de motivar la participació dels alumnes, aquest debat s'integrarà a l'avaluació continuada de la assignatura.

SISTEMA D'EVALUACIÓ:

- El caràcter teòric i metodològic de l'assignatura requereix l'elaboració d'un treball destinat a posar en pràctica els continguts assolits al curs.
- El tema del treball s'ha d'acordar prèviament amb la professora.
- Els alumnes que no ho duguin a terme poden optar a l'examen final.

NECESSITATS DOCENTS

- La articulació audiovisual de l'assignatura exigeix la presentació multimèdia dels diferents punts del programa. Requereix, per tant, l'ús d'ordinador, canó de projecció, DVD multisistema i VHS.
- Es demana l'aula 120.

TREBALL DE CURS: La representació del *altre* en les narratives audiovisuals

SEMIÒTICA DE LA COMUNICACIÓ DE MASSES

3er curs: Periodisme i Ciències de la Comunicació

CURS 2009/2010

Prof. Charo Lacalle Zalduendo (despatx: 021; tel. 93 581 4472 i mail rosario.lacalle@uab.es)

- Donat el caràcter teòric i metodològic de la disciplina impartida, el treball constitueix una aplicació del diferents temes tractats al llarg del curs.
- Es pot dur a terme individualment o en grups de dos alumnes (es recomana aquesta segona opció).

Camp d'aplicació i prioritats:

- La estructura dels textos audiovisuals, la retroalimentació entre la televisió i internet i la relació amb l'espectador constitueixen les referències principals del curs. Es textos s'analitzaran amb les eines teòriques i metodològiques assolides a classe.
- També es dedica una atenció especial a les modalitats de construcció d'identitats socials en la televisió i els nous mitjans.

Àmbit d'anàlisi:

Audiovisual i Internet

- Informació (TN i webs informatives)
- Narratives transmediàtiques (ficció televisiva o ficció cinematogràfica)

Corpus de anàlisi:

- Es necessari treballar a partir de programes gravats. Cada grup o alumne acordarà amb la professora l'extensió i les característiques del corpus d'anàlisi.
- Juntament amb el treball imprès, que els alumnes lliuraran a la professora el **22 de gener de 2009**, s'adjuntarà un CD/DVD on s'hauran gravat els moments més significatius del anàlisi. Així mateix, els alumnes annexaran qualsevol tipus de documentació que pugui avalar el treball realitzat (dades, entrevistes, consulta de pàgines web, documents audiovisuals, etc.).

Estructura general de la investigació:

- **Contextualització:** breu història dels programes analitzats, des de la perspectiva dels gèneres i/ del formats de referència, relació amb l'entorn televisiu, impacte en l'opinió pública, relació amb l'entorn social, audiència, participació del públic, rol de les noves tecnologies, intermedialitat, etc.
- **Desenvolupament temàtic:** resum de les aportacions més importants sobre el tema elegit.
- **Anàlisi semiòtic:** Aquest punt constitueix l'eix central del treball i s'elaborarà a partir dels coneixements assolits durant el curs.
- **Annexos:**
 - Fitxa tècnica dels programes.
 - Resum dels programes analitzats
 - *Guió d'anàlisi* d'una mostra dels programes analitzats, acordada prèviament amb la professora.
 - Documentació utilitzada (bibliografia temàtica, articles de premsa, material procedent de entrevistes, Internet, etc.).
 - Corpus d'anàlisi gravat en CD o DVD e índex del seu contingut.
 - Qualsevol altre document adient a l'elaboració del treball que els alumnes consideren pertinent.

Fases del treball:

- **26 d'octubre:** data màxima per a formar grups i determinar el tema (per raons pedagògiques no s'accepta la repetició de temes). **No s'acceptaran treballs fora de data.**
- **16 de novembre:** data màxima per a presentar la documentació del treball.
- **3 de desembre:** data màxima per a presentar la *scaletta* dels programes analitzats o de una part dels mateixos (acordada prèviament amb la professora).
- **21 de desembre:** data màxima per a presentar l'esquema del anàlisi semiòtic.
- **28 de gener:** lliurament del treball (**sense possibilitat de pròrroga**).

És obligatori especificar totes les cites i referències que es facin servir al treball.